

LUPETA

Apare în fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 5 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Telefon Nr. 73—21. —

Proprietar: Dr. TEODOR MIHALI.
Director: Dr. ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD.
Editor: Dr. AUREL VLAD.

Redacția și Administrația
BUDAPESTA, VII., Rottenbiller-u nr. 5/b I.
Insertiuni după învoiață.
Scrisori nefrancate se refuză.

Plecarea Majestății Sale.

Astăzi, la orele nouă seara, Majestatea Sa Francisc Iosif I. se va întoarce la Viena, de unde n'a lipsit decât cinci zile.

Venind în a doua capitală a monarhiei pentru a lua parte la jubileul încoronării, Majestatea Sa avusese intențiunea de-a petrece aici mai multe săptămâni. Se făcuseră chiar și pregătiri pentru o petrecere mai îndelungată în castelul din Gödöllő și nimeni nu se aștepta la o plecare atât de subită.

Aparatul oficial a și fost pus numai decât în mișcare pentru a da de știre lumii, că „Majestatea Sa se întoarce la Viena pentru a-și lua rămas bun dela nepoții săi, cari pleacă la băi.“

Nu ne oprim nici pentru un moment la această motivare naivă, ci țântuim un singur fapt, constatat de toată presa: *Majestatea Sa pleacă disgustat.*

*

Majestatea Sa pleacă disgustat!

La 8 Iunie s'au împlinit 40 de ani dela încoronarea sa de Rege al Ungariei, se împlinesc patruzeci de ani, de când s'a pus capăt unei crize mari, de când națiunii maghiare i s'a dat tot ceea-ce a cerut: egemonia peste celelalte națiuni din țară.

Patruzeci de ani de domnie constituțională e un moment însemnat în viața unui monarh, în istoria unui popor și în dezvoltarea unei țări. Peste un astfel de moment rar nu se poate trece cu indiferentismul, cu care treci peste momentele vieții de toate zilele.

Majestatea Sa a dorit, ca serbările jubilară să se desfășure fără mult alai, fără mult zgomot. Dorința Majestății Sale e poruncă: formele externe ale serbărilor se pot șterge, dar nu se poate șterge sufletul lor, nu se poate înăbuși sentimentul de pietate, ce te coprinde în fața clipei, care împlinește timpul reînvierii unei serbători rari.

Nu se poate înăbuși dragostea care nu e legată de porți triumfale, de strade presărate cu flori, de banderii și flamuri, nu se poate înăbuși sentimentul de recunoștință și respect.

*

Majestatea Sa a plecat disgustat. In cele câteva zile câte le-a petre-

cut în capitala aceasta, de câte ori va fi privit oare de pe terasa palatului regal peste întinsul oraș ce zace la picioarele acestui palat?

Privind din ferestrele palatului la marea de stele licăritoare, — felinarele obișnuite ce se aprind în fiecare sară — nu-l va fi impresionat oare taina clipei ce trece?

Nu-i vor fi sunat în urechi — și acum în tăcerea sării — salutul claselor desmoștenite cari l-au întâmpinat la gară și în tot drumul său până la palat: „Trăiască sufragiul universal! Drepturi poporului!“

Patruzeci de ani un singur popor a avut în țara aceasta drepturi. Un singur popor — stăpânit și el de-o clasă feudală de oligarhi lacomi după putere — a profitat de legi și constituție.

Această clasă a avut tot ce a dorit și n'a fost nici odată mulțumită. A avut mână liberă în toate privințele. El și-a închis porțile pentru toate celelalte popoare, a fost — înăbușindu-și glasul inimii — surd și mut pentru durerile și suferințele lor, și n'a avut o singură clipă de fericire senină în viața întreagă. Un șir de neîntrerupte conflicte provocate de pretensiuni nouă, tot mai imposibile tot mai opuse intereselor monarhiei și ale dinastiei însași.

Viața Sa întreagă n'a făcut alta decât că a încercat să-i împăciuiască pe cei cari pe vremuri — l-au detronat pe El și dinastia Lui, și a dat uitării popoarele cari s'au jertfit pentru capul încoronat al țării: Români, Slovaci, Sârbi...

În numele Său s'au adus nenumăratele pedepse împotriva celor cari — credincioși țării și legilor ei — cereau dreptate... și n'a avut în viață o singură clipă de fericire senină...

Cine știe ce gânduri îl vor mai fi frământat... Cine știe dacă nu chiar în aceste momente îi vor fi adus știrile cum între insulte și injurături se încalcă în parlamentul țării sale legea și dreptatea.

Un singur popor a avut în țara aceasta drepturi, când sunt în țară atâtea popoare! O singură clasă a profitat de favorurile legilor, când sunt în țară milioane de desmoșteniți, cari prin truda muncii lor și prin sângele lor vărsat pe câmpurile de războaie au susținut și susțin țara...

Și a doua zi s'a trezit țara, că Majestatea Sa se întoarce la Viena.

„Încoronarea dela 1867 a însemnat sfârșitul unei crize mari, jubileul încoronării dela 1907 înseamnă începerea unei crize mari“ — a zis un ziar vienez.

Jubileul din 1907 înseamnă începerea unei epoci nouă: inaugurarea singurei politice sănătoase, ce poate duce la consolidarea monarhiei, la fericirea dinastiei și a popoarelor.

Directiva trebuie s'o dea pe viitor politica monarhică, ce residă în egala îndreptățire a tuturor popoarelor și exclude egemonia neîndreptățită a unei națiuni asupra celorlalte națiuni.

Drepturi popoarelor, inimă părintească Regelui și fericire amândurora!

Zi de zi sosesc nenumărate telegrame și scrisori de aderențe și încurajare, atât pe adresa ziarului nostru, cât și pe adresa dlui deputat dr. Alexandru Vaida.

Din lipsă de spaț nu putem continua cu publicarea lor.

Comisia de imunitate, chemată să aducă hotărâre în chestiunea violării mandatului dlui deputat Dr. Alexandru Vaida a fost convocată pe mâine, Miercuri, orele 5 d. a.

Constatări. Ziarul „Bud. H-p“ scrie în numărul său de astăzi: „Nu e nimeni care să nu recunoască cea mai flagrantă violare a imunității dlui deputat Vaida. Imprejurare atenuantă e, însă, că nu un singur om, nu zece, nu douăzeci de inși au săvârșit această violare ci a săvârșit-o Camera întreagă, *totalitat a deputaților adunați*. Ce-i drept, n'au fost toți agresivi, dar nu poate nimeni afirma, că cineva ar fi protestat împotriva acestei violări. *N'au protestat nici chiar deputații naționaliști*“.

Cum păcatele noastre să fi protestat deputații naționaliști! Ei l'au dat afară pe deputatul Vaida, nu?

Același ziar mai scrie apoi:

„De altminteri, dacă Vaida și tovarășii săi cred că în parlamentul român s'ar putea săvârși — fără consecințe grave — ceea-ce a făcut Vaida, — ei bine, *legyen nekik igazuk!*“ (Aibă ei dreptate!)

Stupiditatea Sa „Bud. Hirlap“ e într-adevăr adorabil...

Se caută un cerc electoral. Majestatea Sa, la propunerea ministrului de justiție, a grațiat din prilejul jubileului încoronării, 164 de condamnați. „Cavaleri cari au falsificat cambii, cavaleri cari și-au împușcat amantele sau soțiile, au făcut escrocherii și altele“ zice „Bud. H-p.“

Eötvös Bálint, pe care tribunalul nu de mult îl condamnase, pentru escrocherie, la trei ani de pușcărie, care și-a început-o zilele trecute, — de astă dată n'a fost grațiat. S'a pornit însă o acțiune puternică în interesul grațierii lui. Rugămintea de grațiere a fost înaintată de tatăl său și e nădejde că va fi rezolvită favorabil.

Eötvös Bálint se va reda libertății.

Se caută un cerc electoral!

Alegerea dela Losoncz. În cercul electoral Losoncz, la alegerea ce-a avut loc eri, a fost ales deputat cu unanimitate Beniczky Arpád, membru al partidului kossuthist.

Garanțiile constituționale. Ziarul „P. Lloyd“, în ediția sa de seară, publicase știrea că Majestatea Sa și-a dat sancționarea prealabilă la proiectul lui Andrassy relativ la contenciosul administrativ (lărgirea sferei de competențe a judecătoriei administrative.)

Ziarele guvernului, în frunte cu organul contelui Andrassy, „M. H-p“, s'au grăbit să desmintă aceste știri.

Ziarul nostru a primit, însă, din Viena informația că Majestatea Sa într'adevăr a admis două dintre așa-numitele „garanții constituționale“. Proiectele în chestiune au și sosit deja la ministrul de interne.

Un proiect se referă la contenciosul administrativ, al doilea e de importanță și mai mică.

Contele Andrassy, după limpezirea situației, va și prezenta Camerei aceste proiecte, mândrindu-se cu noua „izbândă națională“.

Informațiile noastre spun, că această sancționare prealabilă e dictată tot de vechile motive: de-a nu-i oferi guvernului un pretext simpatic pentru dimisionare. Se vor sancționa toate proiectele de caracter administrativ, pentru a-i lua guvernului pretextele de-a amâna introducerea sufragiului universal.

Contele negru în acțiune. Ministrul de interne și-a câștigat un nou titlu de merit nemuritor: a disolvat asociația zidarilor, care formează o secție a asociației tuturor muncitorilor, cari se îndeletnicesc cu diferitele feluri de muncă la zidiri. Disolvarea s'a ordonat sub pretextul, că asociația n'a observat statutele ei, ci a lucrat împotriva lor.

Ce-ar zice oare dl conte negru, dacă s'ar disolva și parlamentul, care în realitate a violat regulamentul său?

Ziua de mâne, de altminteri, poate va aduce lumină în chestiunea acestei disolvări.

Deputatul naționalist dl Vasile Goldiș a anunțat, anume, pentru ziua de mâne o interpelare în chestia acesia.

E de prisos să mai spunem, că partidul social democrat — împotriva căruia e îndreptată această dispoziție — e revoltat și promite, că „atentatul contelui negru nu va rămâne nepedepsit.“

Jurământul noilor consilieri intimi. Eri înainte de amiază au depus noii consilieri intimi jurământul în mâinile Majestății Sale,

în prezența ministrului de externe Aehrental și al mareșalului de curte contele Apponyi Lajos.

„Nouii consilieri au depus jurământul în limba — latină, conform obiceiului“ zic comunicatele oficiale.

Istoriograful Dr. S. R. Landau publică însă în „N. Wiener Tagblatt“ o desmințire în care constată că acest „conform obiceiului“ e un fals. Făcând cercetări în arhiva statului din Viena, a constatat că nu există decât un singur text de jurământ și acesta în limba germană.

„În ce limbă s'a depus dară jurământul? — se întreabă „Az Ujság“. — Kossuth Ferencz ar putea limpezi situația foarte ușor. S'o spună numai franc. Astăzi, poate, își mai aduce aminte în ce limbă l'a depus“.

Mâne, ei, mâne, cine știe ce-i va șopti — Szterényi...

ROMÂNIA.

Alegerile.

Am promis în numărul nostru precedent, că vom arăta rezultatul alegerilor pentru colegiul I. de Cameră.

Acest colegiu alege 75 de ueputați. Din acest număr 61 au reușit din partidul liberal, 6 conservatori aleși prin propriile lor forțe, 3 sprijiniți de guvern și pentru 5 locuri s'a declarat balotagiu.

Dintre fruntașii liberali au fost aleși dl D. A. Sturdza, E. Costinescu, Ion I. C. Brătianu, Toma Stelianu, actuali miniștri, și dintre conservatori P. P. Carp, Al. Marghiloman, Take Ionescu, foști miniștri.

Iată rezultatul după județe:

Argeș: I. Mala, Vintilă Brătianu, lib.

Bacău: I. Leca, lib., N. Botez și D. N. Ghica cons.

Botoșani: I. I. C. Brătianu, Nae Enășescu lib., Iul. Văsescu, cons.

Brăila: C. Cociaș, C. Alesiu lib.

Buzău: C. Jarca, C. Rușavețeanu lib., Al Marghiloman cons.

Covurlui: M. G. Orleanu, D. V. Cerchez, liberal.

Dâmbovița: Dimitrie Atanasiu lib., 1 loc balotaj.

Dolj: D. Sturza, Iul. Vrăbiescu, P. Chițu, N. T. Pop, lib.

Dorohoiu: Gh. Pilat, Gh. Cănanau lib.

Fălciu: Em. Porumbaru, Irima Gheorghiu, liberal.

Gorj: Titu Frumușeanu lib., 1 balotaj.

Ialomița: I. Poenariu Bordea, lib., 1 balotagiu.

Iasi: Toma Stelian, C. Penescu, Al. Gheorghiu lib., N. Cănanau cons.

Mehedinți: D. Burileanu, I. Boceanu, Iosif Igiroceanu lib.

Muscel: I. C. Brătianu, C. Alimaneșteanu, liberal.

Neamțu: Emil Costineanu lib., Virgil Arion, cons.

Olt: Al. Iliescu, Dr. Stănescu, lib.

Prahova: C. I. Stoicescu, Gogu Negulescu, T. Teodorini, lib.

Putna: N. D. Chirculescu, Ion Langa, Stefan Graur, liberal.

Roman: Iacob Capri lib., Take Ionescu, conservator.

R.-Sărat: Al. Giuvvara, A. Antonescu, lib.

Romanați: Al. Constantinescu liberal, 1 balotagiu.

Suceava: G. Em. Mortzun, Dr. N. Elian liberal.

Tecuci: Al. P. Anastasiu lib., Nestor Cincu cons.

Teleorman: V. Antonescu, Al. Culoglu, C. G. Petraru lib.

Tutova: Gh. Dinopol, Lascar Borș, Em. I. Pallade lib.

Vaslui: P. P. Carp. cons. și M. Tăutu independent.

Vâlcea: St. Filipescu, Gr. Oteteleșanu liberal.

Vlașca: P. Cristopol lib., 1 balotaj.

Ilfov: M. Ferechide, C. F. Robescu, Dr. Stoicescu, Emil Culoglu, B. M. Missir lib.

Eri au fost alegerile pentru colegiul al II-lea de Cameră.

Dela Ateneul Român.

În decursul anului 1906 Ateneul Român a cedat gratuit diferite săli pentru concerte, reprezentații, expoziții următoarelor societăți și instituții: Crucea Roșie, Vatra Luminoasă, Furnica, Clerul capitalei, Obolul. Soc. p. protejarea animalelor, Soc. geografică rom., asilul „Elena Doamna“ și Primaria Capitalei.

S'au ținut șapte congrese: Congresul internațional al proprietății lit. și artist. al corpului didactic, al băncilor populare, al științelor sociale, al medicilor, al personalului inferior sanitar, al școalelor de agricultură etc.

Expoziții de arte au fost 15.

Pentru perioada 1906—1911 comitetul Ateneului Român se compune precum urmează: Președinte de onoare: M. Sa Regele. Președinte: P. S. Aurelian; vicepreședinți: C. I. Stănescu, Gr. Tocilescu; secretari: T. Djuvara, Gr. Maniu, M. Holban, censori: Gr. Ștefanescu, N. Ath. Popovici, Dr. Breja; administrator: Al. I. Stănescu; bibliotecar: Ion. Petrescu. Ateneul numără 67 de membrii activi, 15 membrii de onoare și 3 membrii corespondenți.

Retorsiunea.

Nu se putea altfel. Intreaga opinie publică a lumii civilizate s'a revoltat împotriva nemai pomenitului atentat săvârșit Vinerii împotriva parlamentarismului și a constituției.

Atitudinea demnă și bărbătească a deputaților noștri a stors dela majoritatea inconștientă o nouă mare de insulte brutale, — cea mai eclatantă dovadă a dreptății cauzei pentru care ne luptăm.

Adevărul nu-l pot să-l combată, deci — înjură și insultă.

În ce privește atitudinea viitoare a partidului, ne mărginim a reproduce explicațiile date de dl deputat Dr. Iuliu Maniu într'un interviu ce i-s'a cerut.

Atitudinea partidului.

„Noi judecăm chestiunea cu totul independent de persoana deputatului Vaida, și oprivim din acel punct de vedere că un deputat dietal a fost împiedecat de a-și ocupa locul în Cameră și i-s'a pus în vedere că nici în viitor nu-și va putea exercita drepturile lui de deputat.

În această situație noi, minoritatea parlamentară și partidul opozițional, avem datoria să veghem asupra parlamentarismului. De aceea n'am forțat lucrurile până acolo încât să facem ca Vaida să meargă încă azi.

Luni la Cameră. Noi, cu mintea noastră sănătoasă n'am putut să alegem calea forței, chiar având în vedere și numai raportul nostru numeric neproportionat. Dar chiar dacă am fi într'un număr care să ne asigure o învingere în o luptă fizică, n'am fi ales această cale și nepolitică și nepractică. Partidul nostru nu e aplicat cu nici un preț a depăși cărarea strict legală pentru că puterea luptei noastre ni-o asigură tocmai baza aceasta legală și astfel și în cazul acesta am considerat că din punct de vedere politic e mai consult să lăsăm ca parlamentul, respective partidele cari formează majoritatea să părăsească terenul legalității.

Am adoptat calea aceasta și pentru motivul ca să dăm parlamentului ocazia să repare vătămarea comisă — amăsurat principiilor parlamentare, sau, în caz că nu e aplicat să facă acest lucru, să dovedească că nu e în stare nici să-și împlinească chemarea, nici să-și păstreze autoritatea.

Dacă se va dovedi aceasta, va fi pentru noi un bun punct de mănecare și pentru acțiunea mai intensă pe care o plănuim.

Cum că acest parlament nu e în stare să-și împlinească chemarea, se vede și din faptul că nu a aflat de urgentă cercetarea dacă aruncarea din Cameră a unui deputat s'a făcut cu dreptate sau nu.

Abstrăgând dela toate acestea, ar fi fost o greșală să-l ducem pe Vaida, eventual cu forța în Cameră, de oare-ce, după-cum era de prevăzut, aceasta ar fi provocat scene cari n'ar fi rămas fără răsunset în părțile țării locuite de Români — și n'am fi putut suporta cu inima liniștită răspunderea pentru eventualele întâmplări cari ar fi avut loc fără doar și poate între locuitorii români și între unguri. A trebuit să mai avem în vedere și faptul, că acțiunea noastră dezvoltată în interesul principiului parlamentarismului va deschide teren liber activității agenților provocatori.

De urmările activității acestor agenți provocatori, cari se manifestă totdeauna în comanda armatei și jandarmeriei, poporul românesc a avut nenumărate ocazii să se facă părtaș.

Andrássy îl condamnă pe Justh.

Ministrul de interne, contele Andrásy Gyula a făcut eri, în culoarele parlamentului, câteva declarații cari sunt viu comentate de întreaga presă din Budapesta.

Intrebat de mai mulți deputați asupra părerii sale despre scandalul de Vineri, contele Andrásy a declarat:

„Dreptul de imunitate a fost într'adevăr violat în măsură mare și violarea aceasta trebuie reparată și încă urgent. Chiar de aceea n'a fost corect procedeu președintelui dovedit în chestiunea aceasta. E absurd ca fie Camera, fie membrii Camerei să-i facă unui deputat cu neputință să-și împlinească munca, la care e îndatorat. Un parlament nu se poate întemeia pe dreptul pumnului. În parlamentul englez, deputații Irlandezi cu siguranță vor fi spunând și ei lucruri ca și cele spuse de Vaida și ceilalți deputați naționaliști. Nu s'a pomenit însă niciodată ca împotriva acestor deputați să se fi procedat cu disconsiderarea regulamentului Camerei. E absurd ca chiar noi, cari mereu ne mândrim că apărăm libertatea, constituția și inviolabilitatea regulamentului Camerei, chiar noi să introducem în Cameră dreptul pumnului. Eu din parte-mi voi vota pentru violarea imunității. Trebuie s'o fac,

pentru că nici nu-mi pot închipui o violare mai flagrantă a imunității.

Cei din jurul lui Andrásy i-au aprobat vederile.

Cineva a observat:

— Noi ne purtăm într'un chip ca și când puterea ar fi pe seama noastră un inalienabil fidei comis.

— Cu toate că lucrurile stau tocmai invers — a încheiat Andrásy și s'a dus.

Lumea îi condamnă.

Dacă parlamentul maghiar n'a avut altă intenție decât aceea de a se compromite în fața lumii culte — a izbutit. Nu mai e parte a lumii unde să nu fi străbătut vestea celor petrecute în ședința de Vineri a Camerei, și nu s'a găsit în largă lume nimeni care să aibă măcar un cuvânt de aprobare pentru ținuta cocișească a acestor cavaleri exaltați. Nu e o singură foaie străină din lumea mare, care să fi justificat cumva, cu o vorbă cel puțin purtarea adevărat unguerească.

Din contră, toate foile străine s'au pus pe punctul de vedere al adevărului și ni-au dat nouă dreptate. Nici chiar foile cu paușale mari, n'au spus o vorbă de scuză pentru Unguri.

Unele au înregistrat fără comentariu scandalul — (Iar spunând scandal, nu era în sine un destul de elocvent comentariu?) altele au scris articole întregi despre această chestiune. Iată câteva voci de presă:

„Grazet Tagblatt“ publică sub titlul „Abgeordnetenverknebelung in Ungarn“ (Scăluș în grumazul deputaților în Ungaria următoarele:

„In acelaș ceas, când în întreaga Ungaria se luau ultimele dispozițiuni pentru pompoasele sărbătoriri ale încoronării, Camera deputaților a fost teatrul unei brutale scene de siluire. Peatra scandalului a fost o româna Dr. Vaida, care ieri întâia oară după luni de zile s'a prezentat iarăși în Cameră, unde și numai prin prezența sa a adus într'o oarbă turbare capetele papricașe.

Ne aducem aminte în ce sta vina lui Vaida: citise, la timpul seu, în parlament o aprigă poezie de luptă, care biciuia în cuvinte aspre aspirarea naționalităților din partea despoților maghiari. Prin aceasta Românul atinsese fără îndoială nervii maghiari în locul cel mai gingaș, acolo unde înflorește, nu trufia națională, ci megalomania hunică. — Dar de oarece despoții n'au ce-i face deputatului imun cu justiția lor medievală, Vaida trebuie să ispășească pe altă cale! Verdictul națiunii maghiare, stă, pe cum văzurăm ieri, în decretarea celei mai înverșunate boicotări politice și sociale, în punerea în mișcare a pumnilor încheiați și a robustelor brațe asiatiche. Am putea însemna aceste scene de vânjolire scurt sub titlul „Cultură orientală“ ori „Dreptul pumnului — modern“ — dacă nu tocmai ziua de astăzi ar fi aceea, care-ți trezește atâtea gânduri nu numai de trecut, ci și de viitor, — și Naționalitățile vor face bine de aici încolo să-și lege existența numai de propria-și putere.“

Deutsches Volksblatt din Viena, scrie la loc de frunte, în numărul sau dela 8 lunie următorul articol, intitulat „Politică hună.“

„Națiunea politică“ maghiară și-a ridicat prin ședința de ieri a Camerei un monument. Acest „monument“ e însă un stâlp de rușine, care nu va putea fi șters prin nici un fel de osteneală, decât poate când va veni pentru toate țările Coroanei sfântului Ștefan, ziua în care popoarelor lor se vor împărtăși de binefacerile culturii europene occidentale, ceea ce, după cum dovedește ședința de ieri, se va întâmpla foarte-foarte târziu. Dacă în acei indivizi cari formează actualmente majoritatea în Camera ungară,

ar fi numai un dram de simț de rușine și numai un pic de spirit modern, ei ar trebui, după cele câte au lăsat să se petreacă eri, să caute să dispară cât mai degrabă de pe suprafața pământului, pentru că numele lor să treacă în domeniul uitării și nimeni să nu-l mai pomenească în veci.

Dar, după-cum cunoaștem noi pe fiii adevărați și pe jidanii adoptați — copiii ai lui Arpad, ei își vor închipui, de sigur, că au săvârșit o mare și glorioasă operă de erou, când, călcând în picioare și bajocurind cele mai elementare legi ale bunei cuviințe, l-au înjurat pe deputatul Vaida în modul cei mai ordinar și ne mai pomenit, ba l-au silit chiar cu forța brachială să părăsească sala. Ei au ținut să dovedească lumii că ultimii patruzeci de ani n'au avut nici o înfrăuire asupra lor, că sălbătăcia moravurilor lor, că accesul lor șovinistic care se traduce în o intoleranță aproape de necrezut față de ori ce nemaghiar, fie el German, Român, Croat, Sârb sau Slovac, a ajuns la un grad, peste care nu mai este altul.

Scandaluri s'au petrecut în toate parlamentele, și nu ne-am opri cu nici un cuvânt asupra acestui nou scandal dacă ar fi vorba numai de înjurăturile cu cari l-au gratificat pe dl Vaida. Un om cu calitățile dlui Vaida, poate, în urma urmelor, să treacă fără nici o supărare peste epitele de „porc“ pe cari i-le dă unul și altul din hoarda kossuthistă. Ca reprezentant al unui popor care și-a păstrat și în cele mai critice momente credința față de dinastie numai râde poate de aceia care îl numesc trădător de patrie, pe motivul că luptă împotriva maghiarizării...

Până acum s'au pus piedeci și s'au pus în mișcare toate mijloacele ca să nu poată fi aleși deputați naționaliști. Acum se merge și mai departe, reprezentanților naționalităților, primejdioși pentru Unguri, vor să le pună scăluș în gură și-i aruncă afară din parlament...

Ce se mai poate aștepta dela o țară care calcă în picioare înseși bazele constituționale și care proclamă, în locul ordinii — dreptul pumnului?

Din Berlin ni se scrie:

În sfârșit s'a spart ghița și aici. Pânzele a la Potenkin, cari descriu starea patriarhală a popoarelor din Ungaria, au căzut. Știe acum chiar și „Berliner Tageblatt“ despre sbuciumul nostru. Articolele, cari urmează, sunt numai câteva probe din mulțimea de comentarii puțin măgulitoare la adresa „mult iubitorilor nostri compatrioți“. Ar trebui să se facă o colecție din ele și să fie trimise drept cadou jubilar parlamentului de pe țărmul Dunării.

Dar să spicuiem:

Oficioasa „Königlich privilegierte Berlinische Zeitung“. (Vossische Zeitung) publică, pe lângă telegrama tendențioasă a biroului de presă Wolf, o telegramă a corespondentului ei, în care se reproduce întreg interviul cu dl deputat Dr. Vaida publicat și în „Pester Lloyd“, precum și descrierea scenei petrecute, a „faptului despotice (Gewaltakt) nema pomenit, săvârșit contra deputatului român Vaida“. (Nr. 263).

Numărul de astăzi (Duminecă, 9 lunie) al ziarului „Leipziger Neueste Nachrichten“, are un articol de fond intitulat „Parlaments-Skandalchen“, (Scandaluri parlamentare) în care — după-cum amintește scandalurile coloniale din Reichstagul din Berlin, exclamă: „Cât de neînsemnate ne apar scandalurile cele mitite, pe cari le-am intimpinat în Reichstag, . . . pe lângă ultimele întâmplări din parlamentul unguresc!“ apoi urmează:

„În parlamentul din Pesta s'a petrecut iarăși o pâruală sărbătorească, întocmai ca la o sfințire de biserică din Bavaria. (Kirchweic!) Unul dintre aceia, cari nu recunoaște în maghiarime încoronarea uiveșului, sau, după cum scria odinioară Alex. Petöffi, buchetul de flori din pălăria Domnului, și-a luat îndrăsneala să spună domnului Kossuth vreo câteva malițiozități (Bos-

heiten), să tragă la îndoială majestatea unei națiuni, care — ce e drept — nu are în țara sa majoritatea, dar care la ori ce caz concurează în fruntea tuturor popoarelor de pe rotogolul pământului în prvința aoganței politice. Domnul Vaida, acesta e numele îndrăznețului, este de naștere român, a fost salutat când a pășit din nou în sala parlamentului cu prevestiri de bătaie, a fost giuglit cu cuvinte ca „ticălos ordinar“ și a fost silit să părăsească sala. Nobili maghiari declară urlând, că nu vor mai delibera, până va mai fi de față „trădătorul de patrie“ și, de fapt, au reușit de minune cu excluderea lui. Atât numai, că reprezentanții naționalităților, așadară, toți câți nu jură orbește maghiarismului, s'au declarat solidari cu domnul Vaida și astfel, deși nu e verosimil, că vor apărea Lunea viitoare în corpore, înarmați cu revolvere, ca să demonstreze lumii întregi plauzibil de tot toleranța maghiară, deși e de mai crezut, că se vor hotărâ la o rezistență pasivă și că își vor depune mandatele, totuși ni se amintește — încă odată — cam ce libertate există de fapt, în această mult vestită țară a libertății, îndată ce chioresc după ea Germanii, Românii, Croații, Slovaci sau Sârbii. Înainte cu un an și jumătate au fost curățați, nu-i vorbă, învingătorii de astăzi din templu cu mătura colonelului Fabricius atunci, când domnul Fejervary mai credea, că împăratul va rămâne credincios steagului și nu va merge sub jugul Domnului Kossuth și Polonyi. Atunci putea și voia, la aparență, Coroana să se razine pe naționalități și să spargă cerul maghiar prin votul universal. Dar timpurile acestea sunt deja aproape cu totul date uitării și fiul bătrânului conspirator deja Monok a devenit regele neincoronat al Ungariei. Și tocmai acum se serbează aniversara zilei de încoronare de acum 40 de ani a împăratului Francisc Iosif ca rege al Ungariei, a zilei, care a înjumătățit pentru totdeauna puterea Habsburgilor, pentru că a creat două existențe politice de stat, cari se păzesc vecinic cu invidie reciproc și cari se vor lupta vecinic între olaltă.“

Sfârșitul articolului se referă la stările parlamentare din Italia.

Berliner Tageblatt se mărginește (fireștel) să înregistreze scandalul și consternația generală.

Partea cea mai mare din gazete a publicat telegrama necompletă și părtinitoare a biroului telegrafic Wolff.

„*Tägliche Rundschau*“ din Berlin, (8 Iunie) după ce publică telegrama, îi face următorul comentariu:

„Trebuie să cunoști felul delicat, cu care se pricepe biroul Wolff a raporta despre afacerile interne „ungare“, vulgo maghiare pentru ca să ghicești la sigur cetind această telegramă, că — de fapt — se tractează despre o explozie favorită a sensibilității șoviniste-maghiare în scena aceasta zgomoasă de cavalermaghiar. Cât de mișcător e exprimat acest cavalermaghiar în cercul de frați kossuthiști, cari apără vaza parlamentului de trădătorii de patrie! Această sensibilitate își are cu atât mai puțin locul aici, cu cât nimeni mai mult decât ungurii nu bruschează simțemintele naționale naturale și îndreptățite (ca să nu vorbim de sensibilitate) ale altor oameni.“

„*Der Reichsbote* din Berlin (9 Iunie) încheie cu cuvintele:

„Se vede cum tot iese din când în când sângele străvechiu de azițați al Ungurilor la iveală“.

Deutsche Zeitung, Berlin (9 Iunie).

„Intreagă scena este destul de semnificativă pentru domni Unguri. Ei înșiși se simt foarte, foarte curând atacați în simțul lor național, dar vai de naționalitățile celorlalte dacă nu vreau să se supună șovinismului maghiar!“

Germania, Berlin, 9 Iunie, termină:

„Asfel s'a inaugurat în parlamentul țării serbarea jubileului încoronării!“

După cum vedem comentarii excelente. Vivant sequentes!

Septimius.

Monarhia Habsburgică în prefațere.

Până acum un an, chiar oamenii politici serioși și ziare de frunte din străinătate erau de părere că vechea monarhie a Habsburgilor s'ar fi găsit pe pragul disoluției, că Ungaria se va despăți de Austria și că după această separație va urma desintegrarea provinciilor din Cislaitania etc. Iarși una din prorocile politice care nu se adevăresc.

În Austria cea mult criticată pentru „reacționarismul“ și tutoratul ei polițienesc, s'a introdus acum de curând votul universal, iar zilele acestea s'au terminat alegerile parlamentare pe baza acestui vot. Și iată că toate taberile democratice din Europa manifestă simpatii pentru Austria și cred că ea de aci înainte are să se consolideze în mod serios și trainic.

Se știe că votul universal în Austria nu este rezultatul unor lupte vechi, sistematice și îndârjite ci, să spunem adevărul întreg, un fel de dar al Împăratului Francisc Iosif I. Firește că asemenea daruri împărătești nu sunt nici măcar imaginabile, când nu sunt motive puternic stringente la mijloc. Vorba e însă că aceste motive nu erau în Austria. Motivele — erau mai ales în Ungaria. Kossuthii — și mai toți Ungurii sunt azi aderenți ai principiilor lui Ludovic Kossuth — cred de câțiva ani că ar fi sosit momentul de a realiza independența Ungariei deși majoritatea locuitorilor, deși 6 națiuni din cele 7 câte trăiesc acolo, nu numai că nu cer despărțirea de Austria, ci o combat. Agitațiile Ungurilor împotriva legăturilor confederative cu Austria au produs o îngrijire cu atât mai mare la curtea din Viena, cu cât pe baza actualei legi electorale din Ungaria ei isbutiseră să pună în minoritate și mai târziu să desființeze cu desăvârșire pe așa numiții liberali cari fuseseră unicul partid unguresc ce mai făcea protestații filodualiste. Curtea și-a dat în sfârșit seamă că numai cu Ungurii la putere în Ungaria forma dualistă a monarhiei nu se mai poate susține, că între actualele împrejurări o schimbare constituțională într'un sens mai centralist și mai unitar este imposibilă și astfel imperiul este cu adevărat amenințat cu o desfacere totală. În fața acestei grave situații nu a mai rămas decât un singur mijloc de scăpare: emanciparea naționalităților din Ungaria și chemarea lor la conducerea țării.

Împăratul Francisc Iosif I, la vârsta sa înaintată, nu mai este omul octoărilor. Această emancipare a naționalităților din Ungaria trebuie dar să se încerce pe cale constituțională. Da, dar parlamentul unguresc este compus aproape numai din Maghiari. Era deci nevoie de o presiune legală asupra lor. Și alta nu era posibilă decât grabnica acordare a votului universal, direct, secret și organizat pe temeiul circumscripțiilor naționale în Austria. Aceasta însemna că națiunilor din Austria li să dă dreptate în mod larg și cinstit în prvința reprezentării voinței lor în camera imperială, că Austria cea mult insultată și umilită de faimosul „liberalism“ și „democratism“ unguresc ajungea deodată în rândul țărilor cu adevărat democratice, însemna că valorile stărnite acolo de introducerea și onesta executare a acestei fundamentale reforme trebuiau să treacă și dincoace de Laita și să înecă barca privilegiilor istorice a Maghiarilor. Se credea și se crede în cercurile dela Viena că această presiune arsă fie irezistibilă mai ales că Împăratul a impus mai târziu în mod fățiș actualului guvern de coaliție al Ungariei cu condiție sine qua non introducerea votului universal și în Ungaria. Că votul universal în Ungaria ar putea fi egal cu intrarea a vre-o 200 de reprezentanți ai Românilor, Germanilor și Slavilor în Cameră și a unui considerabil număr de democrați și socialiști unguri, este foarte probabil. Tot așa se crede că prin o asemenea radicală transformare a Camerei, chestiunile de drept public, mai ales cele privitoare la relațiile

cu Austria, vor fi înlocuite cu preocupări democratice, economice și mai ales cu chestia naționalităților.

Neapărat că și oarecari considerațiuni de ordin intern austriac au contribuit la această reformare a legii electorale în Austria. Dar și în această prvință tot politica ungurească a fost motivul principal. Ori cum s'ar părea lucrurile celor ce stau departe de ele, adevărul este că în chestia relațiilor dintre Austria și Ungaria puterea legală a monarhului este foarte restrânsă. De aceea Ungurii îi se adresau aproape exclusiv lui și căutau la toate ocaziile bine venite să evite negociațiuni cu guvernul și parlamentul Austriei, accentuând mereu teoria lor medievală că ei nu vor să trateze decât „cu regele lor“. Parlamentul austriac pe de altă parte, era slab, iar guvernele birocratice și mai sabe. Se impunea deci o reformă menită a da parlamentului noi puteri și astfel un sprijin real guvernului ca acesta să poată apăra interesele Austriei față de nesfârșitele pretențiuni ale Maghiarilor. Trebuiau deci chemate la viață straturile largi ale populațiunii. Este firește, o altă chestie dacă un asemenea parlament va primi ori nu politica până acum de obicei mai mult decât conservatoare a guvernelor austriace.

Dar în sfârșit alegerile au avut loc în Austria. Rezultatul lor promite a fi, din punctul de vedere al legăturilor cu Ungaria și al naționalităților, bun. Iredentiștii germani (partidul lui Schönerer) au căzut absolut toți. Cehii tineri au suferit o neașteptată înfrângere. Și unii și alții erau extremiști cari făceau imposibilă o soluție a chestiunii naționalităților. Iredentiștii germani mai erau pe de asupra aderenți ai desfacerii Austriei de către Ungaria. În noua Cameră, cel mai mare și mai omogen partid german au să fie creștinii sociali (Dr. Lueger), cari împreună cu clericali germani vor fi în număr de peste 100. După ei urmează socialiștii, vor fi 70. Și unii și alții sunt foarte porniți în contra Ungurilor. Creștinii sociali au intrat în aceste alegeri cu programul lor cel nou (dela 11 Martie a. c. n.), care cere mai întâi și mai presus de toate, în chestia cu Ungaria, „desființarea hegemoniei Maghiarilor“ și reconstruirea împărăției pe baza principiilor federative, ceea ce se numește azi acolo „o „Austrie Mare“. Socialiștii sunt deasemenea federaliști. Dar până acum ei cereau federalizarea numai a Cislaitaniei (adică numai a Austriei propriu zise). Sunt însă motive puternice care îi vor face în curând să înceteze cu strigătul „Los von Ungarn“ (separație de Ungaria). Cel mai evident este următorul: în cazul separațiunii de Ungaria, toate industriile Austriei își perd cel mai mare și cel mai sigur deținuș pentru care nu se pot găsi compensațiuni cât de cât echivalente. Evident că în asemenea caz salariile vor trebui să scază. Pe de altă parte, retorsiunile Austriei în contra protecționismului unguresc, au să scumpească pâinea și carnea în Austria. Aceasta ar fi o inevitabilă urmare a separațiunii. Ea ar fi ruinătoare în prima linie tocmai pentru muncitorii austriaci. Prin urmare, o să vină vremea, și în curând, când o să se convingă și ei că trebuie să se susțină alături de creștinii sociali menținerea comunității vamale cu Ungaria, iar restul urmează dela sine.

În afară de aceste două partide, mai sunt vre-o 70 de clericali Slavi, apoi cam tot atâți Ruteni, Sloveni, Croați dalmatini, Români ș. a., cari ar putea fi alăturați de creștinii-sociali în lupta contra independenței Ungariei și pentru o restabilire a imperiului în sensul Austriei-Mari federative. Șefii creștinilor sociali, Dr. Lueger, Prințul Liechtenstein, Dr. Gessman ș. a. au accentuat în timpul din urmă de nenumărate ori că adevărata cauză a tuturor mizeriilor din monarhie este dualismul dela 1867 și constituția centralistă a Austriei și că salvarea nu se poate concepe decât în introducerea unei constituții federative, cu largă autonomie pentru fie-care popor. Iar cei mai capabili

dintre șefii socialiștilor, care însă acum intră în Cameră, Dr. Carl Renner, un profund cunoscător al politicii austriace, un excelent publicist* și un bărbat de mare energie, este un federalist convins și un fervent susținător al reconstituirii imperiului. Cu asemenea lideri, actuala Cameră a Austriei va avea o atitudine față de Maghiari cum n'a mai avut-o vre-o altă Cameră austriacă.

În orice caz, un lucru e aproape cert: dualismul austro-ungar, cu îndoita hegemonie germano-maghiară și-a trăit traiul, iar șansele despărțirii Ungariei de Austria sunt foarte scăzute în comparație cu situația dinaintea de introducerea volului universal în Austria.

Dar parcă aud întrebarea: vorba e, să se introducă votul universal și în Ungaria? Deși coaliția care guvernează Ungaria a luat angajamentul de a-l introduce, ea va căuta cel puțin să-l atenueze astfel ca naționalitățile să nu poată beneficia de el după bună dreptate. Dar și în acest caz, cel mai rău, — Ungurii tot vor pierde situația lor privilegiată de azi, căci căderea dualismului e și a lor cădere. Și apoi chiar și numai o simplă largire a actualei legi electorale din Ungaria va popula Camera cu un număr de naționaliști atât de mare, încât oricare guvern unguresc va fi nevoit a-i potoli făcându-le concesii după concesii. Ar fi o ediție ungurească a politicii contelui Taaffe. Numai că în actuala fază a lucrurilor, o asemenea politică de paliative de modus-vivendi, de meremeturi, ar dăinui poate puțin timp, căci însași existența imperiului e în joc. Azi se simte nevoie de arhitecți, nu de cârpaci. De aceea nu cred că Ungurii au cuvânt să se bucure de cele ce se petrec azi în Austria — și în Ungaria.

„Conv. Literare“. Aurel C. Popovici.

* Di dr. Renner care scrie sub pseudonimul Rudolf Springer, a publicat anul trecut sub titlul „Grundlagen und Entwicklungsziele der österr. ung. Monarchie“ (Viena, Deuticke) o scriere de mare valoare pentru toți cei ce se interesează de chestia naționalităților de acolo.

Sofisteria președintelui Justh.

— Discurs rostit în ședința dela 10 Iunie. —

Înainte de toate trebuie să mă ocup cu anunțarea imunității violate. Articolul 188 al regulamentului dispune că de câte ori se anunță vre-un caz de violare de imunitate anunțarea se transpune — fără orice discuție — comisiunii de imunitate. Enunț, prin urmare, înainte de toate această hotărâre. (Aprobări.)

A doua întrebare e: admite Camera dorința dlui deputat ca această comisie să raporteze într'un timp anumit. (Voci zgomotoase: Nu!) Regulamentul, în privința aceasta n'are dispoziții imperative, ci spune numai că „se poate stabili și termin fix“. Priemiți propunerea dlui deputat Maniu? (Zgomot îndelungat. Voci: Nu! Da! Se ordonează votarea. Pentru propunere votează 54 de deputați, în contra propunerii 99.) Propunerea, prin urmare, nu se primește.

On. Cameră, (S'auzim, s'auzim!) Dl deputat Maniu, cerând cuvânt în chestie de regulament, a atacat procedeu meu din ședința trecută. Declar că nu voi răspunde la acele invinuiți pe cari le-a făcut în chestiunea violării imunității (Aprobări zgomotoase.), pentru că regulamentul Camerei mă obligă ca în astfel de cazuri să transpun chestia, fără nici o vorbă, comisiunii de imunitate. Nu voi răspunde la acestea cu atât mai mult că dl deputat, dacă am înțeles bine, a făcut arătare și împotriva mea sub cuvânt de violare a imunității. (Aprobări în centru.)

În ce privește aplicarea regulamentului Camerei, voi să răspund la invinuirea ce mi se aduce că, conform § 256, n'am făcut

mai înainte Camera atentă, că dacă nu va fi în liniște și dacă eu nu voiu putea restabili liniștea, voi suspenda ședința. Numai cât dl deputat n'a avut în vedere și § 256 care spune că președintele are voie să suspende oricând ședința. (Adevărat. Așa e! Aplauze.) Când am suspendat ședința am fost în credință că în timpul pauzei se restabilește liniștea și ordinea și eu nu voiu fi nevoit să admon ez separat Camera că voi suspenda pe timp mai lung ședința din pricină că ordinea și liniștea e tulburată. (Aprobări zgomotoase.)

Cât privește invinuirea că am călcat § 221 și 255 ai regulamentului, neîndrumând pe deputatul Eitner Zsigmond la ordine pentru expresii neparlamentare, — se vede că dl deputat Maniu n'a citit monitorul oficial unde se zice (Voci și strigăte ca la ușa cortului: Așa e! Așa e! Minte! Mint cu toți!!) Președintele: Vă rog să vă folosiți de expresii corăspunzătoare.

Deputatul Eitner, fără ca măcar să fi avut nevoie de îndrumare la ordine, a declarat: „N'am putut întrebuița alte expresii. Cer iertare dela On. Cameră“. Dl Eitner a cerut deci iertare dela Cameră pentru expresiunile cari i-au scăpat. Dacă deci un deputat, după ce l-a admoniat președintele, merge și mai departe decât îi impune datoria și-și cere iertare dela Cameră, — eu aș fi călcat în adevăr regulamentul Camerei dacă și după aceasta l-aș fi îndrumat la ordine. (S'auzim, s'auzim!)

A treia observare a dlui deputat e că nu mi-am împlinit datoriile ce mi-le impun articolele 257 și 276 ale regulamentului. (S'auzim!) Numai cât dl deputat uită din nou, că aceste articole nu-i confer președintelui drepturi decât față de publicul din galerii. (Senzatie în stânga. Contestări în centru) Dați-mi voe, dar nici legile, nici regulamentul nostru nu coprinde dispoziții în ce privește dreptul președintelui de a face uz, în Cameră, de forță armată. (Aprobări în stânga.) Nu e nevoie să citesc dispozițiile în chestie, fiindcă cei cari cunosc regulamentul Camerei și nu vreau să-l interpreteze fals (aprobări în stânga) sunt în clar, că regulamentul actual nu-i dă președintelui dreptul de a face uz de forță armată împotriva deputaților cari fac disordine. (Aprobări în stânga. Zgomot mare.)

Vă rog, dlor deputați, fiți pe viitor în liniște, cel puțin când vorbește președintele.

Toate aceste nu se refer, prin urmare, la Camera deputaților. Dimpotrivă, vă veți aduce aminte că atunci când Camera a avut un președinte care a voit să restabilească ordinea prin forță, ce consecințe dezastruoase a avut. (Aprobări vii în stânga.)

OLAY LAJOS: Tot așa trebuie să procedăm și față cu naționalitățile.

PREȘ.: Eu cred că dl deputat va găsi în aceste declarații răspunsul la întrebarea sa dacă sunt în stare și vreau să iau dispoziții ca dl deputat Vaida să poată veni în Cameră. (Voci în stânga: Să vină numai! S'auzim!)

Nu mai încapă îndoială că dl deputat are dreptul să vină în Cameră, (voci în stânga: însă nu se cuvine!), câtă vreme are mandat, dar nu găsesc nici în legile țării, nici în regulamentul Camerei dispoziții cari m'ar îndreptăți să uez de forță armată ca să-l exortez — așa zicând — în Cameră.

Dl deputat a făcut, de altminteri, ceea ce conform legilor și regulamentului era îndreptățit să facă: a anunțat violarea imunității deputatului Vaida. Vă rog să așteptați cu răbdare rezultatul cercetărilor comisiei de imunitate.

Aceste m'am simțit dator să le spun ca răspuns la întrebările dlui deputat Maniu. (Aprobări vii în stânga. Voci: „Trăiască președintele.“)

FRANZ JOSEF Apă purgativă

probată ani de zile cu cel mai bun rezultat.

RIULETIN PARLAMENTAR.

Ședința Camerei.

— Marți, 11 Iunie st. n. —

Galeriile sunt ticsite. Sala binișor populată! Inzadar!

Nu dorul de discuții parlamentare îi atrage pe părinții patriei, ci setea de scandal. Toți se uită cu ochi întrebători către grupul naționalităților... „ce-o fi?!?“

Nagy F. ne plictisește — vorbește cum nte —...dacă nu e scandal.... apoi noi.... ce să căutăm aci?!?

Naționaliștii zâmbesc pe sub mustață...! Tac...! Iși au tactica lor...!!

Înainte de intrarea în ordinea de zi președintele ține să dea dovadă despre corectitatea cu care își îndeplinește chemarea. Spune anume că în ședința de ieri, după cum s'a convins din monitorul oficial, deputații Hentaller și Olay au întrebuițat expresii incompatibile cu demnitatea Camerei — greșală pentru care îi chiamă astăzi la ordine. Președintele zice că ieri, când cei doi vociferanți își spărgeau pepturile strigând ca la ușa cortului, până răgușiau, câte și mai câte la adresa dlui Maniu, la adresa partidului naționalităților și la adresa poporului român întreg — nu i-a auzit și a aflat numai azi, din notițele stenografice că cei doi eroi n'au tăcut, când le-ar fi șezut atât de bine să-și ție gura, ci au răcnit. Dacă de dragul obiectivității ar fi vorbit dl Iusth așa, i-am fi recunoscători. Numai cât tocmai această vorbă lipsește din procedura dânsului de azi.

Monitorul cuprinde șapte întreruperi de ale lui Olay. Cum de nici una n'a auzit-o președintele pentru ca să-l poată îndruma la ordine imediat? Da? numai monitorul zice că Olay a întrerupt de șapte ori, când acesta a întrerupt de cel puțin șaptezeci de ori de asurzea sala. Ba nu s'a mulțumit numai cu sbierătele ci a ieșit din lăncă și s'a dus până în apropierea fotoliilor ministeriale, cu pumnii încheștați și cu gura proșap. Și dl președinte nu l'a văzut și nu l'a auzit. D-sa a citit numai astăzi. D-sa n'a știut că ieri a fost o ședință așa de tulburată cum nu s'a mai văzut alta, d-sa a constatat acest lucru numai din monitor, în care numai vorbirea dlui Maniu e redată fidel — încolo douăzeci la sută din întreruperi lipsesc. Dlui președinte i s'a părut că liniștea ședinței e tulburată numai de doi deputați, de Eitner și de dl St. C. Pop. Căci numai pe dânsii i-a îndrumat la ordine. Pe cel dintâi pentru că nu tăcea din gură nici mort, iar pe dl Pop pentru că a avut curajul să spuie că deputaților kossutiști le e permis să afirme despre minoritate ce le place.

Ce-a făcut dl Justh azi e un fel de fából vaskarika.

Noi o încreștăm la răboj.

Ședința se deschide la orele 10 a. m.

Președinte: *Iuliu Justh* apoi *Návay*.

Din partea guvernului sunt prezenți: *Andrássy, Josipovich*.

Din partidul naționalităților: *Coriolan Brediceanu, A. Novacu, Juliu Maniu, George Popovici, Vasile Goldiș, Ioan Suciu, Stefan C. Pop, Mihail Polt, Milan Hodza, Bella*.

Se verifică procesul verbal al ședinței trecute.

BABO M.: Propune ca să sa prelungească ședințele până la 3 ore p. m.

Asupra propunerii se votează fără discuție—mâne.

PREȘEDINTELE constată că Hentaller L. și Olay L. au folosit eri expresiuni inparlamentare.

Li îndrumă la ordine.

Se trece la desbaterea proiectului de lege despre pragmatica de serviciu a amployaților dela trenuri.

NAGY F.: Reflectând lui Vázsonyi, care a arătat că proiectul de față are greșeală mare de a-și lua ingerință în dreptul jurisdicțional al Croației — pertractează pe larg cauza aceasta și citează o sumedenie de legi prin care voește să documenteze că Ungaria are competență jurisdicțională asupra Croației.

Trece apoi la chestia introducerii obligamentului limbei maghiare pentru oficiantii de tren. Arată — pe lângă continue și vii contraziceri din partea deputaților croați — că limba administrațiunii trenurilor trebuie să fie una.

După pauză.

SUPILLO: (croăște) cere cuvânt în chestie personală.

Neagă afirmarea deputatului Zboray M. că rezoluțiunea fumană ar fi făcut-o dnii: Polonyi, Battyanyi și Supillo.

Președintele îl provoacă să rămână la obiect — altcum îi detrage cuvântul.

SUPILO arată apoi pe scurt că la rezoluțiunea fumană Batthyányi și Polónyi n'au conlucrat cu nimic. Când dâșii au sosit în Fiume rezoluțiunea era deja de mult gata și dâșul a trebuit să facă o propagandă întinsă ca lumea croată să se împretinească cu idea frăției croato-maghiare. Tot ce am hotărât cu acești domni a fost că și eu și dâșii vom câștiga prietini pentru ideea aceasta.

Nu e adevărat că ar fi făcut dâșii vre-un pact secret. Trebuie să constat aceasta fiindcă m'am convins că mulți politicieni maghiari au vederi greșite în privința aceasta. (Aprobări vii în partea croaților.)

VÁZSONYI V.: În chestie personală reflectează la cele spuse de Nagy F. Trece dela obiect și președintele îl provoacă de două-ori să rămână la obiect.

ZBORAY M.: Critică aspru procedura președintelui fiindcă acesta n'a voit să dea cuvântul deputatului Vázsonyi—cu toate că Camera—la cererea lui Vázsonyi—i-a dat acestuia permisiunea de-a vorbi.

Se pornește o discuție vehementă în chestie de regulament — la care iau parte Lázár P., care atacă vehement procedeul președintelui.

Ugron G. îl apără.

LENGYEL Z.: Se miră că chiar independenștii apără procedeul președintelui, când știm cu toții că partidul acesta numai cu ajutorul regulamentului în sensul explicat de Zboray și Lázár—a ajuns la putere.

CSÍZMAZIA F.: Apără procedeul președintelui care a fost în consonanță cu dispozițiile regulamentului. (Aprobări în stânga).

V. GOLDIȘ: arată clar că a explica regulamentul în sensul făcut de Csizmazia înseamnă reacționarism. Libertatea cuvântului în Cameră înseamnă exploatarea tuturor dispozițiilor din regulament în favorul oratorului.

KARDOS S.: Asemenea atacă procedeul președintelui și se alătură la părerea dlui Goldiș, că aceasta înseamnă restricțiunea libertății cuvântului.

PREȘ.: nu cedează; conform § 211 fiecare deputat numai odată poate vorbi la pertractarea în general al unui proiect.

Poate însă vorbi în chestie personală — conform § 215. — dar numai pe scurt. (Exclamări: măsurăm cu metrul!)

LENGYEL Z.: reflectează președintelui. Arată că interpretarea § 207 din regulament — dată din partea președintelui — e falsă.

Pvate documenta aceasta cel puțin cu 10 tomuri din vorbirile independenștilor de pe timpul obstrucției tehnice. (Ilaritate.)

PREȘ.: Nu-l impoartă practica de pe timpul obstrucției: întrebă: să mulțumește

Camera cu declarația dâșului. Dar nu? (Aprobări.)

Se trece la ordinea zilei.

MAZURANICI BOGDAN: (croăște) Vorbește în contra proiectului ministrului și reflectează la cele spuse de deputatul Nagy și arată cât de unilateral a predat drepturile autonomiei lor cu privire la tren. „Noi știm cine sunt ungerii, dar d-voastră nu știți cine sunt Croații!“.

Aprobări vii din partea croaților).

Ședința să ridică la 2 și 10.

Cronica externă.

Criza guvernamentală în Sârbia. Retragerea guvernului Pasici.

Ministrul Pasici care provocase și conduse cu îndârjire războiul vamal cu Austria, a căzut.

Ministrul-președinte Pasici a declarat, că avea să-și dea demisia și să nu mai rămână în fruntea guvernului sub nici un motiv.

Căderea lui Pasici este urmarea obstrucției în Scupcină din partea tinerilor radicali.

Cu formarea noului cabinet va fi însărcinat ambasadorul sârb din Paris, Vesnici.

Acesta va avea de întâmpinat mari greutăți cu aducerea pe cale dreaptă a afacerilor Sârbiei, de oare-ce predecesorul său îi lasă o moștenire încărcată cu tot felul de neajunsuri atât în ce privește politica internă cât și cea din afară.

Mișcarea agrară în Rusia.

Revoltele agrare în Rusia se întind cu o repeziciune uimitoare.

În guvernamentul Tschernikow ia dimensiuni tot mai periculoase.

La sate se formează comitete greviste și țărani refuză de a încheia învoeli agricole cu proprietarii. În cercurile Gluckow și Kotonov zilnic se semnalează incendiări.

În guvernamentul Tula casa mareșalului Saltykov a fost devastată de țărani. Saltykov a scăpat cu fuga.

La Smolensk revoltele iau un caracter cât se poate de amenințător.

S'au format bande de țărani cari cutreeră împrejururile arzând și devastând.

S'a trimis armată, cazaci și infanterie, pentru potolirea răzvrătiților.

Noul cabinet sârb.

În Serbia s'a format din nou cabinetul Pasici.

Regele a încredințat cu formarea cabinetului pe fostul premier Pasici care însă a respins această sarcină recomandându-o ministrului de culte de până acum, Andra Nicolici. În urma acesteia regele a încredințat pe acesta din urmă cu formarea noului cabinet, acesta însă a rugat pe Rege să treacă această misiune tot lui Pasici.

Din nou încredințat cu formarea cabinetului, propunându-i-se un concediu, la caz că l'ar fi obosit prea mult munca politică, Pasici a primit însărcinarea propusă.

Noul cabinet este compus din membrii guvernului trecut afară de ministrul de interne Protici, care va fi înlocuit cu unul dintre membrii partidului radical.

Dezbaterile în Dumă.

Ședința dela 10 c. a Dumei a fost consacrată chestiei amnestiei și a proiectelor propuse de partidul lucrătorilor asupra acestei chestiuni.

Ministrul justiției a declarat, că conform art. 23 din Constituție amnestia aparține prerogativelor Suveranului, din care cauză guvernul trebuie să declare, ca proiectul în chestia amnestiei nu intră în competența Dumei.

Deputatul Malakow (cadet) spune, că n'are nevoie de expunerea ministrului de justiție, pentru a ști că chestia amnestiei nu intră

în competența Dumei. De oarece însă afacerea din punct de vedere juridic este discutabilă, partidul său să însărcineze o comisie aparte, care să se ocupe cu chestia amnestiei, pentru a vedea dacă acest proiect se ține sau nu de competența Dumei.

Oratorul apelează la grupul din dreapta și din stânga, pentru a se uni la propunerea cadefilor.

Deputatul preot Ticklinsky a spus, că amnestia este un act al iubirii de-apropelui și țarul a declarat că vrea să domniască peste cetățeni liberi și nu peste sclavi. Noi rămânem cu toții sclavi, dacă nu vom putea exopera amnestia.

Propunerea lui Malakow de a se încredința chestia unei comisiuni a fost primită în mijlocul unor scene violente cu 260 de voturi contra 165; cu adaosul ca această comisie să aducă în 8 zile hotărârea.

Criza viticolă în Franța. Un manifest extraordinar.

La Montpellier în Sudul Franței s'au adunat nu mai puțin decât la 6 sute de mii de oameni, pentru a protesta împotriva falsificării vinurilor și îmbunătățirii sortii viticultorilor.

A suta parte din întreaga populațiune a Franței s'a adunat în acest scop. Două sute de trenuri au adus pe manifestanți. O parte mare însă au sosit pe jos și în căruțe.

Episcopul din Montpellier a dat ordin ca bisericile să rămână și noaptea deschise pentru a da azil mulțimei.

A vorbit Marcelin Albert spunând că își ridică glasul în numele a 800 de mii de creștini.

Oratorul a reamintit hotărârea viticultorilor de a nu mai plăti nici o dare și a spus că demisiunea tuturor consilierilor comunali din sudul Franței este astăzi fapt împlinit.

Doi primari și-au rupt insigniile în aplauzele mulțimei.

La caz când cererile viticultorilor nu vor fi îndeplinite, ei se vor duce cu toții la Paris pentru a manifesta acolo.

Lui Marcelin Albert îi s'a făcut însuflețite ovațiuni.

Cu tot tumultul acesta colosal nu s'a întâmplat nici un caz grav.

Asia și America legate prin cale ferată

Planul de a se lega aceste două continente printr'o linie ferată, care să ducă pe sub canalul Behring, a fost propus de mulți tehnici și capitaliști, cari însă au renunțat în curând la esoperarea lui fiind o lucrare prea îndrăznească.

Dar iată că totuși a ajuns să devină fapt. Țarul Rusiei se ocupa de mult cu ideea de a împreuna extremurile asiatice ale Siberiei asiatice cu civilizația americană, realizându-se astfel unul dintre cele mai mari progrese pe terenul civilizației omenirii.

Proiectul cel nou este datorit Francezului M. de Lobel, care intenționează să sape un tunel în stânci pe sub canalul Behring, care are o lățime de 90 km. Adâncimea apei este dela 50—90 metri. Intreagă linia va avea o lungime de 7500 km.

Un consorțiu american a dat un capital pe 54 mil. lire sterline adică 1 miliard și 300 mil. de cor. pentru acest scop.

Trei părți din lungimea liniei se vor construi în Siberia și o parte în America în peninsula Alaska.

S'au făcut ușurințe Rusiei prin aceea, că toate comandașele necesare se vor face aici, de asemenea pentru cinci mii km. de linie să vor întrebuișa lucrători ruși.

Aceasta marea operă va aduce întregii civilizații omeniești cele mai mari servicii, fiind menită să lege prin cale ferată întreg rotogolul pământului.

Dezertori bulgari.

33 de soldați din garnizoana Philipopole au dezertat cu intenția de a pătrunde în Macedonia. Pentru a lua calea cea mai dreaptă și a fi feriți totdeauna și de poliția

dela graniță, ei au voit să taie munții Rhodope. Autoritățile militare, încunoștiințate au și început primele cercetări în această direcție, pe urmă le-au părăsit pentru a cerceta în direcția cea mai lungă spre Küstendil.

S'au luat toate măsurile pentru prinderea dezertorilor și împiedecarea lor de a trece în Macedonia.

Doi dintr'înșii au și fost prinși.

La interogatorul ce li s'a luat, ei au zis, că voiau să treacă granița pentru a ajuta soldații tu ci în misiunea lor de a împiedeca bandele greco-sârbe în omorurile ce le comit asupra populației bulgare.

Ei susțin, că au fost îndemnați de a face acest pas de ultimele evenimente nemaiputând suferi ca frații lor din Macedonia să fie măcelăriți.

Ministrul de războiu a dat ordine severe pentru a împiedeca un astfel de curent în armată, care ar putea să aibă urmări grave asupra disciplinei și moralului soldaților.

Reabilitarea lui Iosif Reinach.

Comisiunea armatei din camera franceză a aprobat unanim proiectul referitor la reabilitarea lui Iosif Reinach, ofițer în armata colonială degradat cu ocazia procesului lui Dreyfus. Reinach și-a reluat gradul de mai înainte.

Camera s'a exprimat că satisfacția ce s'a dat lui Dreyfus, lui Piquart, actualul ministru de război și lui Reinach să se dea tuturor militarilor implicați în această afacere, formându-se un proiect de lege în acest sens.

ȘTIRILE ZILEI.

Marți, 10 Iunie 1907.

— **Memorabilia.** Stenografii Cameriei nu mai notează tot ce se sbiară în Cameră. „Nu mai pot nota tot.” De aceea din milioanele de întreruperi din ședința de Luni, când cu vorbirea dlui Maniu, abia o parte neînsemnată au fost eternisate. Cele mai multe au răsunit așa, fără să le fi notat „raportorii cei mari fideli ai „desbaterilor” din Cameră. Prin diferitele gazet- se mai întâlnește — ici-colo și o întrerupere, care nu a fost îndusă în ziarul stenografic, dar care merită să fie cunoscută. Ba când unul, care n'avea cu ce argumenta, a zis:

— Mișei și trădători de patrie, dl Șt. Pop a repetat:

— Așa? E permis să insultați o națiune?

Cellalt nu-i rămâne dator:

— Duceți-vă la București, dacă sunteți națiune!

Incheie dl Șt. Popp:

— N'avem nevoie să mergem nicăiri. Noi ni-s acasă! Noi n'am venit din Galizia.

Urmează tăcere. Dl. Maniu își continuă discursul până vine alt patriot la rând.

— **Un nou act de dreptate.** Procesul celor 41 de alegători români din Ugra, cari la alegerile diatale din urmă au cutezat să voteze cu candidatul național român, se va pertracta în 17 Iunie n., în toiul lucrului de câmp. Deși apărătorii acestor alegători au cerut de mai multe ori ca ziua de pertractare să se fixeze în timp de iarnă, când oamenii nu-s ocupați cu lucrul, rugămintea nu le-a fost ascultată.

— † **Romul Leota**, inspec or general al poștelor, a răposat azi, Marți, aici în Budapesta, la vârsta de 59 de ani.

Il deplânge soția și o fiică.

Răposatul a fost toată viața sa Român bun.

Dumnezeu să-! odihuească!

— **„Revoluția dela Czinkota”.** În anul încoronării 1867, șapte deputați kossutiști, cari formau stânga extremă, n'au voit să aziste la serbările încoronării, ci s'au dus în cârciuma „Czinkotai nagy itcze” din Czinkota, pentru ca aci să-și înecă amarul

într'un pahar de vin, Pilda acestor șapte deputați: Madarász Jovsef, Vályi Iános, László Imre, Vidacs Iános, Csanády Sándor, Patay Sándor și Kállay Odön — a fost urmată în ziua de 8 Iunie 1907 de alți 15 deputați: Uray, Szappanos, Molnár Ienő, Luby Géza, Buza Barna, Hermán Ferencz, Nemes Berthalan, Hentaller, Horváth Gyula, Madarász tatăl și fiul, Lengyel Zoltán și, firește, : Nagy György, Hody Gyula, Eitner Zsigmond și Markos Gyula s'au dus și ei la Czinkota, unde au stat până după amiază, ca să nu fie siliți să ia parte la serbările jubilar, la cari de altminteri n'au azistat decât 30 de deputați.

Din prilejul „revoluției dela Czinkotai”, ziarul „Alkotmány” își bate joc de ei. Cică Majestatea Sa a observat lipsa lor și în repețite rânduri a întrebat de adjutantul său: „Unde e Nagy? Unde e Eitner? Unde e Markos?” Și a fost foarte supărat când i s'a răspuns că ei nu vor să știe de încoronare...

Unde va fi fost însă Somogyi-Krausz Armin, Horvath Iózsef și ceilalți analfabeți?

— **Un tânăr dist'ns.** Printre avansările dela 10 Maiu în armata română găsim pe distinsul nostru frate ardelean Vasile Maxim, înaintat a rangul de căpitan.

Fiu al părintelui Maxim din Avrig, a studiat la liceul de stat din Sibiu, după a cărui absolvire a trecut în România, fiind primit în școala militară.

După terminarea cu succes a școlii tânărul Maxim a fost înaintat locotenent la 1902.

După trei ani a intrat în școala de războiu, fiind unul dintre cei diniași elevi.

Terminând cu succes eminent aceasta școala tânărul locotenent în etate abia de 30 de ani a fost înaintat la rangul de căpitan.

Trimitem felicitările noastre fratelui ardelean.

— **Dl dr. Demetriu Lascu** ne asigură că e expus celor mai de necrezut șicane. I se opresc pe la poștă ziarele, i se rețin scrisori — și până și scrisorile recomandate i se desfac la poștă și i se citesc. Amenințările împotriva d-sale se țin lanț.

Și toate acestea din motivul că dl Lascu cutează a-și afirma și a lucra ca să se a firme pretutindeni unde sunt români, caracterul românesc.

E curat ca în Asia.

— **Un lucru istoric lăsat incurcat.** Ni se scrie din Cluj: La examenul școlariilor din comuna S. erau de față: Protopopul Dăian ca prezident, preotul locului, învățătorul aderent al școlii lui Moldován Gergely, alt învățător din comuna vecină și câțiva ascultători din popor.

Învățătorul întrebă din istoria patriei: Când au venit Ungurii în țara aceasta și ce popor au aflat aici? Școlarul: „Ungurii au venit la anul 1000 după Christos și au aflat aici popoară slovacă!”

Învățătorul oaspe: Dar Români nu au aflat Ungurii aici?

Școlarul: Nu, că Românii au venit numai în veacul al 13-lea după Christos.

Învățătorul oaspe: Nu-i adevărat fatu meu, căci Românii au venit în anul 105 după Christos dela Roma sub împăratul Traian și la Ascileu a jurat credință și frățietate cu ungurii în anul 1000 când au venit ei și atunci au avut Românii domn pe Gelu a cărui cetate și astăzi se vede lângă opidul Gileu.

Învățătorul din loc: Io învăț după părerea Magnificenții Sale dlui Moldován Gergely.

Învățătorul oaspe: Destul de rău—pentru că această părere e falsificarea istoriei.

Protopopul Dăian: „Lasă-l dle învățător, nu-l incurca pe propunător”.

Și cu aceasta s'a trecut la alt obiect.

Școlarii au rămas zapăciți că oare învățătorul lor ori cel străin are dreptate?!

Ar fi bine, ca protopopul Dăian să descurce întrebarea aceasta în „Răvașul” său, foaie ilustrată, pentru cultura și lumina

poporului. Ori să rămână încurcată și mai departe ca în comuna S.?

— **In atenția veneratului conzistor de Gherla.** Ni se comunică următoarele: În Șamșond, oare când reședință protopopească, deși toți credincioșii vorbesc bine românește, totuși băeților români, cari cercează școala de stat, chiar și religia li-se propune în limba maghiară. Cum se face asta? Oare dl protopop tractual—ca inspector școlar—să nu aibă știre de acest lucru trist, când aceasta o știm și în alte tracte depărtate? Și dacă da, de ce n'a îndrumat preotul respectiv să susțină dreptul limbii noastre bisericesti în instruirea religiei? Sau dacă respectivul preot nu s'a supus îndrumărilor dlui protopop, de ce nu l-a arătat veneratului Ordinariat? O atare concesiune are urmări nes use, nu numai pentru pierderea credincioșilor din Șamșond, ci și pentru alte filii și parohii mestecate, unde avem școli de stat. Căci ceea ce s'a putut face într'un loc, se poate și într'altul! Apoi învățătorii de stat dela alte școli, nu s'ar lăsa în privința patriotismului înapoia celor din Șamșond. Scriitorul acestor șire ar putea în această privință povesti multe despre atari încercări.

Rugăm deci cu tot respectul ven. Superioritate să dea ordin pentru respectarea limbei române. Căci altcum foarte ușor se poate întâmpla să ne trezim, sau fără credincioși, sau cu greco-catolici cari cer liturgie maghiară. Indemnul și porunca trebuie să vină de sus, căci atunci preotul nu poate fi șicanat („Unirea”).

— **Volnicii în Sătmar.** Ni se scrie din Șomcuta-Mare: „Numai omul cu inima cea mai împietrită, ori mai bine zis cu o inimă rece de piatră ar putea să nu se revolte în interiorul său, văzând șicanările și terorizările comise din partea oficiilor administrative din nefericita Ungarie de azi, polecrită „constituțională.” Ținerea adunării de protestare ni s'a oprit fără de nici un motiv plausibil, iară la recursul făcut în contra acestei voinicii, nici până azi n'am primit răspuns. Cu atâta nu e destul pentru feudalii noștri; ei au început cu volniciile și răzbunările în contra celor cari au votat și lucrat pentru iubitul nostru domn Dr. Vaida, așa că pentru ori ce cauză bagatelă dictează pedeapsă vrând astfel a băga frică și teroare în oameni. Ca exemplu la această afirmare, servească următoarele casuri.

Primarul din comuna Colțărea, om cu stare și cinstit în toată privința, fiind citat la oficiul protopretorial în ceva afacere, s'a și prezentat în toată regula și după ascultare a fost dimis acasă. Nu mult după asta, spre cea mai mare a lui mirare se trezește la casa lui cu 2 jandarmi, cu ordin de a-i urma la solgăbirău în Șomcuta. Ce se face omul? Urmează poruncei, și când colo în cancelaria pretorială condusă de contele Teleki Jenő, înțelege din vorbele, deregătorilor că a fost „tevedés” după ce el — primarul — spune că n'a primit nici o citație pentru acest termin. A fost deci eară dimis; însă a pierdut o zi scumpă de lucru, și încă căraușia, căci a trebuit să vină cu trăsura. Apoi unde rămâne rușinea lui înaintea pop. rului, care clătinând din cap se întreba: „oare mă ce să fie și asta, pe birăul nostru, om de treabă și cinstit, să-l ducă cu jandarmi la Șomcuta?” etc.

Tot așa scriitorul dela jud. reg. cerc. din loc, dl Ioan Butean a Tobi a fost pedepsit prin protopretură cu suma de 400 coroane, zi: patru sute coroane și două zile teniță pentru că un câne i-a mușcat pe un ungar. Auzi acolo, o pedeapsă atâta de mare pentru un caz fără de ceva accident ori urmări grave, ci singur numai din răzbunare asupra lui Butean, căci a fost omul lui Dr. Vaida, ceace să și vorbește, ca un secret public. Ba gurile onora mai știu a spune că conte e Teleki ar fi zis: „In omul acesta trebuie se toznesc de cât ori numai mi-se va da ocazie.” Nu știu dacă e așa ori ba, faptele însă dovedesc afirmațiunea.

Trebuie acum să ne întrebăm: oare Doamne, până unde și până când?...

— **Necrolog.** Dr Petru Hubian, fost medic cercual în Toracul-Mare (com. Torotal), a răposat după un morb grav într'un sanatoriu din Budapesta. Implinise vrâșa de 41 ani.

Odihnească în pace!

— **Hotărâre laudabilă.** Comitetul comunal din Rus (Oroszmező), comitatul Solnoc-Dobâca a hotărât ca în Dumineci și sărbători toate crășmele din comună să rămână închise.

Pildă vrednică de urmat de toate celelalte comitete comunale din țară.

— „**Plugarul**“, institut de economii și credit în Cacova, și-a ales un nou contabil în persoana dlui Simeon Popescu, oficiant al băncii „Valuta“ din Budapesta.

— **Ploconeli și schinte de genialitate.** Din mai multe părți ale țării vin știri că învățătorii unguri se închină tot mai adânc celui mai ipocrit iezuit care a șezut vreodată în fotoliul de ministru unguresc, lui Apponyi, pentru marile binefaceri pe care le-a adus prin proiectul său „culturei“. O reuniune învățătorescă a decis să numedască o sală din apartamentele ei cu numele de: „sala Apponyi“.

În ce privește schinteile de genialitate ale patrioților ele se dovedesc prin următoarea epocală descoperire: cei mai mulți părinți de aceea nu voesc să-și trimită copiii în școli de stat, pentru că în acestea anul școlar se termină numai în lunie, până când în cele confesionale se termină deja în Mai.

Aceasta a descoperit-o un învățător unguresc foarte cuminte, așa de cuminte încât ar merita să-i ia locul lui Apponyi.

— **O carte engleză.** Sub titlul: „The byzantin empire“ dl N. Iorga a publicat o istorie a imperiului bizantin, într'o colecție de studii istorice care se tipărește în Londra. Dl Iorga, care trece de unul dintre cei mai mari bizantinologi ai Europei a fost rugat anume, de o societate istorică din Londra să scrie această carte, care a apărut în zilele din urmă.

— **Goană împotriva studenților din Cluj.** Șeasă studenți români dela universitatea lui Apáthy din Cluj au fost împărtașiți de o pedeapsă aspră din partea senatului universitar, pentru că au luat parte la adunările populare din primăvara aceasta, ținute în contra proiectului lui Apponyi. Acești sunt Coriolan Pop, Iuliu Dan, Aurel Fulea, Emil F. Negruțiu, Aurel Milea și Remus Furdul. Pedeapsa care li s'a aplicat, a fost admoniarea în prezența tuturor profesorilor dela facultatea de drept, în numele căreia decanul Kossuthányi István a ținut și o cuvântare patriotică, în care a declarat că nu va pregeța nici odată să infiereze pornirile antinaționale și antipatriotice, ci-i va pedepsi pe contravenienți fără nici o cruțare.

— **În amintirea jubileului de 60 de ani,** care se va serba în anul viitor la Viena, în amintirea îndelungatei domnii a Împăratului Francisc Iosif, nu se va organiza nici o expoziție jubilară, cum era vorba, ci se va da o sumă de zece milioane de coroane pentru ridicarea mai multor spitale, sau pentru ridicarea unui muzeu jubilar.

— **La Lourdes.** Din an în an crește numărul pelerinilor cari se duc la Lourdes, spre a se tămădui de boale în mod miraculos. În anul acesta, la 20 lunie, se organizează pelerinagii mari din toată lumea și din țara noastră se duc mulți. (Adresa Magyar utazási vállalat r. t. Bpesta, IV. Eskü-ut 3.)

— **Românii în străinătate.** Numărul studenților români la universitățile germane în semestrul de iarnă al anului 1906—7 a fost de 83. În școlile tehnice au fost 103 Ro-

mâni. Numărul exact nu se poate constata cu toată exactitatea, pentru-că mulți Evrei din România se dau de Români, sau au chiar nume românești. Astfel numai la universitatea din Viena au fost în ultimul semestru 44 de studenți ordinari și 13 extraordinari. Dintre ei însă sunt mulți străini: Germani și Evrei.

— **Sfințire de steag în Boroviciu.** Corul vocal bis. român din Boroviciu își sfințește steagul Joi, 13 lunie n., cu care prilej va aranja și un concert. Venitul curat e destinat pentru fondul corului. Mercuri seara la 8 jum.: conduct de lampioane și serenadă de cor și orchestră; — Joi, la orele 9 a. m., serviciu divin și după aceea excursiune la crucea din „Lunca Redeșteptării“, unde va avea loc sfințirea steagului. La orele 3 d. a. concert înaintea bisericii. Seara la orele 7, banchet în hotelul Stanoilovicu, după program—dans.

— **Plagiu.** Am anunțat într'un număr anterior că ziarul „M. H-p“ a constatat despre nuvelistul dela „Budapest“, Békéssy Imre, că a plagiat nuvela sa „Tréfa“.

Békéssy, în urma acestei descoperiri, a încercat să se sinucidă, trăgându-și un glonte în piept.

— **Omagii pentru M. Sa Regina Elisabeta.** Un prețios omagiu de admirațiune l'a dat M. Sale Reginei Elisabeta a României de către archeologii din Roma.

Ziarele din Italia anunță, că M. Sa a fost numită membru de onoare a societății archeologice din Roma, care numără printre membrii ei pe cei mai iluștrii savanți din lume.

— **O statistică a alcoolismului.** O statistică recentă asupra consumațiunii alcoolului ne arată, că între statele Europei consumul de alcool este mai mare în Franța, unde pe fiecare locuitor vin anual 17.4 litri, apoi Belgia cu 13.4 litri, Elveția 11.8 litri, Danemarca 11, Germania 9.7, Italia 9.5, Austro-Ungaria 8.7, Anglia 8.2, România 5.5, Bulgaria 5.3, Rusia 3.2, Serbia 1.4.

O statistică sinceră în această privință ar fi numai în cazul când s'ar lua de bază numai populațiunea băntuită de patima alcoolului și aceasta este clasa țărănimei. În acest caz cifrele s'ar schimba cu desăvârșire.

Pentru populațiunea Rusiei d. e. ori cât de justă ar fi media de 3.2 litri e inadmisibilă această limită pentru clasa țărănimei care bea hectolitri întregi la an.

Același lucru este și în România și la noi pretutindeni.

— **Cum petrec Românii la Paris.** Citim în „Figaro“ dela 2 c.: Joi seara, sala Berlioz a intrunit elita societății pariziene (vă puteți închipui toalete!) și colonia română, (tot de geaba, Francezii tot nu știu unde e România și care e capitala ei!).

George Boskoff pianistul M. Sale Reginei României a dat un recital de opere clasice și moderne.

Publicul a aplaudat frenetic pe tânărul și șarmantul virtuos, care a executat cu o tehnică impecabilă, un sentiment ales, și o rară eleganță opere din Mozart, Beethoven, Enescu, Moskowski, Liszt și Chopin.

Mai adăugăm și noi: Anul acesta a fost jaf și pustiire în țara românească l...

FELURIMI.

Femea cea mai voluminoasă d.n Statele-Unite, anume Maria Tumble, și-a perdut al optulea bărbat în împrejurările următoare: Soții patinau într'o grădină publică, când deodată bărbatul perdu echilibrul și căzu la pământ. Soția lui, care-l urma de aproape, nu avu timpul să se dea la o parte și căzu și dânsa, cu toată greu-

tatea sa de 190 kgr. peste nenorocitul bărbat, care și muri după câteva clipe.

Și al șaptelea bărbat al Mariei Tumble a murit victima unui accident bizar.

Patul în care dormeau soții, se rupse sub greutatea ei, și fierile loviră mortal, cu o violență de nedescris, pe nefericitul bărbat.

Strănutatul. Cu privire la istoria strănutatului profesorul Karl Knortz dă următoarele detalii, într'o carte a sa apărută la Lipsca. „Grecii, zice profesorul atribuiau strănutatului mare importanță. Obiceiul de a spune: „Noroc“ celui ce strănută ne vine dela dânsii“. După greci, strănutatul l-am moștenit dela Prometeu, care când formă je om, fură o rază dela soare și o ținu înaintea nasului noii sale alcătuirii și aceasta strănută. Acest semn de viață a fost primit cu mare bucurie de Prometeu și de atunci s'a păstrat obiceiul de a ura sănătate celui ce strănută.

Aristotel povestește că medicii pe vremea lui de multe ori încercau să facă pe pacienții lor să strănute, căci priveau în aceasta o accentuare a puterii viețuitoare.

În Anabasa se povestește că pe când Xenofon vorbea către armată, cineva strănută lângă dânsul. Aceasta o consideră Xenofon ca un bun „omen“.

Scotienii prezic vremea din strănutat, iar pescarii mării Baltice sunt de credință că strănutatul în ziua Crăciunului aduce noroc.

Urarea sănătății la strănutat se mai reduce și la o tradițiune talmudică asupra patriarhului Iacob. Se zice că înaintea acestuia oamenii nu muriau de boală, ci strănutau odată și rămâneau morți. Atunci se ruga Iacob lui Dumnezeu să scape omnia de această moarte subită, și ruga lui fu îndeplinită, sub condițiunea ca toți oamenii să-și spuie când o strănuta: „D-zeu să-ti ajute“.

Românii ziceau „Salve“ când strănuta cineva, Italianii „Felicita“; evreii: „Spre sănătate“; germanii: „Prosit“.

Redactor responsabil:

VASILE MACREA.

Tip. «Poporul Român», István-ut 11.

Institut de credit și economii „Vatra“
Cluj (Kolozsvár).

A V I S !

«VATRA» noul institut de credit din Cluj și-a început activitatea. Acordă: credite de cont curent, cambiale și hipotecare pe lângă condiții favorabile. Primește depuneri cu 5% plătind și darea erarială.

1—3

Direcțiunea.

Anunț !

Un absolvent al cursului de notariu află momentan aplicare la subscrisul. Salariu lunar 90 coroane.

Kudzsir, Cugier în 8 lunie 1907.

Procopiu Herlea,

not. cer.

1—2

Cancelaria arhitectului

I. NIGA

ARAC, STRADA ARCHIDUCELE IOSIF NUM. 1.

Telefon 275.

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, ca specialist în ritul nostru oriental, edifică și restaurează biserici în mod artistic, trimite schițe și proiecte de spese gratuit.